

ROBERT PIWKO

ORCID: 0000 0001 8458 0812

Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach

O przydatności dokumentacji Inspektoratu Analityczno- -Informacyjnego SB WUSW w Kielcach jako źródła do dziejów Kielecczyzny w drugiej połowie lat 80. XX w. na przykładzie zawartości meldunków dziennych Inspektoratu z 8 i 14 czerwca 1987 r.

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, pielgrzymki papieskie, duchowieństwo, Służba Bezpieczeństwa, Solidarność, Kielecczyzna, inwigilacja

Key words: John Paul II, papal pilgrimages, clergy, Security Service, Solidarity, Kielce region, surveillance

Streszczenie: Artykuł zatytułowany „Meldunkiienne...” składa się ze wstępu oraz edycji dwóch dokumentów źródłowych. Są to meldunki sporządzone przez funkcjonariusza Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Kielcach w 1987 r. Do edycji wytypowano dwa dokumenty zawierające opis sytuacji panującej w województwie kieleckim podczas pierwszego i ostatniego dnia III pielgrzymki Jana Pawła II do Polski (6 i 14 czerwca 1987 r.).

We wstępie zarysowano przebieg negocjacji władz partyjno-państwowych z przedstawicielami Kościoła katolickiego w sprawie organizacji pielgrzymki oraz wskazano najważniejsze punkty wizyty papieża w kraju. Na przykładzie sytuacji pielgrzymów z województwa kieleckiego ukazano spektrum działań ograniczających prowadzonych wobec nich przede wszystkim przez funkcjonariuszy z Wydziału IV SB WUSW w Kielcach.

Ponadto autor podjął wątek dotychczas mniej znany, związany z prowadzeniem działalności informacyjnej i analitycznej przez Służbę Bezpieczeństwa w województwie kieleckim. Była ona realizowana przez jednoosobowe komórki SB – Inspektoraty Analityczno-Informacyjne. Do najważniejszych zadań Inspektoratów należało: przygotowanie okresowych analiz pracy, sprawozdań i planów pracy SB, przygotowanie materiałów dla zastępcy szefa WUSW do spraw SB, przygotowanie tzw. informacji sygnalizacyjnych i sprawozdań okresowych dla władz politycznych i państwowych, wydawanie wewnętrznego biuletynu na temat prac realizowanych przez SB, dokumentowanie narad i odpraw

organizowanych przez zastępcę szefa WUSW do spraw SB. W Komendzie Wojewódzkiej MO/WUSW w Kielcach funkcję inspektorów sprawowali kolejno: Jerzy Król (1975–1978), Waław Młynarczyk (1978–1980), Ryszard Nawrot (1980–1983), Jadwiga Krakowiak (1983–1988) oraz Krzysztof Ura (1988–1989).

Dokumenty poddane edycji zawierają aktualny opis sytuacji panującej w województwie kieleckim, odpowiednio 8 i 14 czerwca 1987 r. W części ogólnej nakreślono w nich sytuację społeczno-polityczną województwa. Następnie dokonano uszczegółowienia danych, podając informacje na temat bieżącej sytuacji w najważniejszych zakładach pracy oraz w środowisku duchownych. Interesujące wiadomości zawarto w części zatytułowanej: „Inne wydarzenia”. Były to zestawienia i opisy przypadków „odnalezienia” przez funkcjonariuszy MO i SB prasy podziemnej, ulotek czy też napisów o charakterze politycznym. Przywołane meldunki zawierają przede wszystkim wycinkowy zapis obrazu reakcji społecznych mieszkańców województwa kieleckiego związanych z rozpoczęciem i zakończeniem III pielgrzymki Jana Pawła II do kraju.

Abstract: This article contains two edited source documents. These are reports prepared by an officer of the Analytical and Information Inspectorate of the Security Service (SB) at the Voivodeship Bureau for Internal Affairs (WUSW) in Kielce in 1987. The two documents selected for editing contain a report on the situation in the Kielce Voivodeship during the first and final days of John Paul II's third pilgrimage to Poland (June 6 and 14, 1987, respectively).

The introduction outlines the course of negotiations between the Party and state authorities with representatives of the Roman Catholic Church regarding the organization of the pilgrimage and indicates the most important points of the Pope's visit. Based on the example of the situation of pilgrims from the Kielce Voivodeship, the spectrum of restrictive activities against them, primarily by officers of the Department IV of the Security Service of the Voivodeship Bureau for Internal Affairs in Kielce, has been presented.

Moreover, the author touches upon a hitherto lesser known subject of the informational and analytical activities carried out by the Security Service in the Kielce Voivodeship. They were carried out by single-person units of the Security Service, the Analytical and Information Inspectorates. The most important tasks of the Inspectorates included preparation of periodic work assessments, reports and work plans of the Security Service, drafting of materials for the deputy head of the WUSW for Security Service, preparation of the so-called signalling information and periodic reports for political and state authorities, issuing an internal bulletin on the work carried out by the Security Service, documenting meetings and briefings organized by the deputy head of the WUSW for Security Service Affairs. At the Voivodeship Headquarters of Citizens' Militia (MO)/WUSW in Kielce, the inspectors were as follows: Jerzy Król (1975–1978), Waław Młynarczyk (1978–1980), Ryszard Nawrot (1980–1983), Jadwiga Krakowiak (1983–1988), and Krzysztof Ura (1988–1989).

The edited documents contain an up-to-date report on the situation in the Kielce Voivodeship on June 8 and 14, 1987, respectively. In the general part, they outline the socio-political situation in the voivodeship. Then, the documents become more detailed, providing information on the current situation in the major production plants and in

the clerical community. Interesting information is included in the section titled "Other Events": these are lists and descriptions of cases of underground publications, leaflets, or murals of political nature being "discovered" by MO and SB officers. These reports contain, first of all, fragmentary records of Kielce Voivodeship society's reactions to the beginning and ending of John Paul II's third pilgrimage to Poland.

Wstęp

1. Służba Bezpieczeństwa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Kielcach wobec III pielgrzymki Jana Pawła II do kraju (zarys)

Trzecia pielgrzymka Jana Pawła II do Polski była ważnym wydarzeniem o charakterze religijnym, społecznym i politycznym. Okoliczności oraz problemy towarzyszące jej zorganizowaniu wpisywały się w skomplikowaną sytuację międzynarodową PRL w drugiej połowie lat 80. XX w.¹

Jednym z ważniejszych była kwestia utrzymującego się bojkotu PRL przez demokracje zachodnie. Stanowiło to konsekwencję wprowadzenia w 1981 r. stanu wojennego. W II połowie dekady lat 80. XX w. dyplomacja PRL podejmowała, w większości nieudane, próby przełamania trwającego impasu. Działaniami dyplomatycznymi objęto również Stolicę Apostolską.

Sygnałem zachodzących zmian na tym polu było posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu PRL i Episkopatu Polski w grudniu 1985 r. W trakcie prowadzonych wówczas rozmów kard. Franciszek Macharski – metropolita krakowski przedłożył delegacji partyjno-państwowej postulat dotyczący zaproszenia Ojca Świętego na obchody II Krajowego Kongresu Eucharystycznego². Pojawiające się

¹ Na temat przygotowań, organizacji i przebiegu III pielgrzymki – zob. m.in.: „Do końca ich umiłował”. Jan Paweł II. Trzecia wizyta duszpasterska w Polsce 8–14 czerwca 1987 r., oprac. S. Dziwisz, J. Kowalczyk, T. Rakoczy, Watykan 1987; *Papieskie pielgrzymki w PRL*, red. W. Polak, J. Kufel, P. Ruchlewski, Gdańsk 2019; „Jestem z Wami”. III pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, red. T. Jarzębowski, M. Łukasiewicz, Warszawa 1987; P. Kowal, *Koniec systemu władzy. Polityka gen. Wojciecha Jaruzelskiego w latach 1986–1989*, Warszawa 2012; A. Orszulik, *Czas przełomu. Notatki z rozmów z władzami PRL w latach 1981–1989*, Warszawa–Ząbki 2006; *Po raz trzeci na ziemi ojczystej. Przemówienia, homilie, reportaże, refleksje*, oprac. T. Karolak, Warszawa 1988; P. Raina, *Wizyty Apostolskie Jana Pawła II w Polsce. Rozmowy przygotowawcze Watykan – PRL – Episkopat*, Warszawa 1997; „Trwajcie...”. Trzecia pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny. 8–14 czerwca 1987 r. Przemówienia i homilie, oprac. A. Szafrąnska, Warszawa 1988.

² Kongres eucharystyczny to zgromadzenie katolików mające na celu umocnienie więzi osobowej z Chrystusem. Celem Kongresów Eucharystycznych jest publiczne, społeczne,

w kolejnych tygodniach kwestie sporne związane z tą propozycją stanowiły odbicie odmiennego postrzegania przez obie delegacje „korzyści i strat” związanych z przybyciem papieża do kraju i jego pobyt³.

Latem 1986 r. przedstawiciele Kościoła katolickiego w Polsce przedłożyli oficjalny projekt wizyty Ojca Świętego w kraju. Podano jej wstępny termin oraz miasta-gospodarzy. W odpowiedzi strona rządowa wniosła szereg zastrzeżeń, a dodatkowo w następnych tygodniach celowo przeciągała przedstawienie stanowiska w tej sprawie. Dopiero w grudniu 1986 r. podczas spotkania gen. Wojciecha Jaruzelskiego – przewodniczącego Rady Państwa z kard. Józefem Glempem – Prymasem Polski wyraził on gotowość przygotowania wspólnego zaproszenia Jana Pawła II do złożenia wizyty duszpasterskiej w kraju.

Ustalenia te przekazano następnie do Stolicy Apostolskiej. W styczniu 1987 r. gen. Wojciech Jaruzelski złożył wizytę w Watykanie – i „było to pierwsze oficjalne spotkanie przewodniczącego Rady Państwa i głowy Kościoła katolickiego w Watykanie w trakcie pontyfikatu Jana Pawła II”⁴. Po styczniowej wizycie do organizacji III pielgrzymki oficjalnie przystąpiła strona watykańska. Koordynatorem działań z ramienia Stolicy Piotrowej został o. Roberto Tucci⁵, z którym

uroczyste zmanifestowanie wiary w trwałą obecność Chrystusa w Eucharystii, zadośćuczynienie za zniewagi oraz ożywienie życia eucharystycznego wśród wszystkich warstw społecznych. Więcej na temat celów oraz przebiegu części Kongresów Eucharystycznych zorganizowanych w II Rzeczypospolitej – zob. S. Koperek, *Polskie Kongresy Eucharystyczne*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, nr 4, 1986, s. 327. Tradycyjnie podczas kongresów eucharystycznych organizowane były wykłady, seminaria, dyskusje oraz adoracje Najświętszego Sakramentu. W Polsce zorganizowano dotychczas trzy Krajowe Kongresy Eucharystyczne – I KKE (1930 r.), II KKE (1987 r.), III KKE (2005 r.). Do 1990 r. na terenie Kielecczyny zorganizowano dziesięć diecezjalnych kongresów eucharystycznych, siedmiokrotnie w diecezji częstochowskiej, dwukrotnie w diecezji kieleckiej i raz na terenie diecezji sandomierskiej.

³ Przykładem rządowo-partyjnej „argumentacji” przeciw propozycji Gdańska był przebieg rozmowy gen. Czesława Kiszczaka z ks. Alojzym Orszulikiem i ks. abp. Bronisławem Dąbrowskim (15 V 1986). Czesław Kiszczak miał zaproponować wówczas rozwiązanie: „Wiem, że jest to problem Gdańska, może udałoby się znaleźć formułę kompromisową. Zamiast Gdańska lub Szczecina mógłby być Kołobrzeg. Mogłoby to służyć pojednaniu narodowemu. 99% żołnierzy na cmentarzu w Kołobrzegu to katolicy, mają na mogiłach krzyż, byłby to gest. Gdańsk jest trudny z punktu widzenia politycznego – wyjdzie problem [Lecha] Wałęsy i odwiedzin Starego Miasta w Gdańsku, gdzie jest mnóstwo Arabów i trudno byłoby stworzyć papieżowi warunki bezpieczeństwa” – zob. A. Orszulik, *Czas przełomu...*, s. 243.

⁴ P. Kowal, *Koniec...*, s. 213.

⁵ o. Roberto Tucci (SJ) – duchowny katolicki (kardynał), dziennikarz. Był jednym z ważniejszych urzędników administracji watykańskiej. W latach 1965–1989 należał do Rady do spraw Komunikacji Społecznej oraz kierował pracami Radia Watykańskiego (1973–1985). Był odpowiedzialny za organizację zagranicznych pielgrzymek Jana Pawła II, w tym III pielgrzymki do Ojczyzny. Zmarł w 2015 r. w Rzymie.

formalnie współpracowali gen. Czesław Kiszczak, Kazimierz Barcikowski i Stanisław Ciosek⁶.

Pielgrzymka rozpoczęła się 8 czerwca 1987 r. po przylocie papieża do Warszawy (8–9 czerwca). Ojciec Święty odwiedził następnie Lublin (9 czerwca), Tarnów (9–10 czerwca), Kraków (10–11 czerwca), Szczecin (11 czerwca), Gdynię (11 czerwca), Gdańsk (11–12 czerwca), Częstochowę (12–13 czerwca), Łódź (13 czerwca) i ponownie Warszawę (13–14 czerwca).

Wizyta postrzegana była jako ważne wydarzenie religijne, polityczne i społeczne. Podczas odwiedzin kolejnych miast Ojciec Święty umiejętnie łączył przekaz religijny z odniesieniami do trudnej przeszłości i skomplikowanej teraźniejszości w kraju. Wizyta obfitowała w wydarzenia o wyraźnej symbolice, w której odwoływano się do wydarzeń z wielowiekowej historii Polski oraz zmagają współczesnych pokoleń Polaków.

Trzecia pielgrzymka Ojca Świętego do Polski zakończyła się „sukcesem” przede wszystkim wspólnoty wiernych oraz polskiego społeczeństwa. W przypadku władz partyjno-państwowych PRL – mowa o ekipie gen. Wojciecha Jaruzelskiego – przyjazd Jana Pawła II nie przyniósł jej wymiernych, a z pewnością oczekiwanych korzyści. Uczestnicy wydarzeń oraz opisujący je historycy zgodnie twierdzą, że partyjne projekty wpisania programu pielgrzymki w nurt polityki PRL nie zostały zrealizowane. Co więcej, przez siedem czerwcowych dni Jan Paweł II, nauczając wiernych, wzmacniał ducha polskiego społeczeństwa. Przypominał m.in. o osiągnięciach „Solidarności”, podkreślał znaczenie społecznej, międzyludzkiej solidarności oraz zwracał uwagę na konieczność poszanowania praw człowieka. Pomimo działań podejmowanych przez przedstawicieli oficjalnych władz potrafił zdystansować się wobec polityki bieżącej realizowanej przez ekipę gen. Wojciecha Jaruzelskiego oraz wizji historii uprawianej w PRL. W pierwszej połowie 1987 r. strona kościelna oraz partyjno-państwowa przystąpiły do działań organizacyjnych.

Jednym z elementów „przygotowań”⁷ władzy do pielgrzymki były działania realizowane przez organy bezpieczeństwa państwa. Podobnie jak w przypadku

⁶ P. Raina, *Wizyty...*, s. 254-255.

⁷ Innego rodzaju formą „przygotowań” przedstawiceli aparatu państwa do III pielgrzymki były podejmowane próby walki w sferze idei, wartości i kwestii światopoglądowych. W kanon prac „zaangażowanych ideologicznie” wpisywało się przede wszystkim wydawnictwo zbiorowe *Kongresy eucharystyczne w Polsce i za granicą*, opublikowane w 1987 r. nakładem Książki i Wiedzy. Zdaniem ks. Edwarda Nawrota nadrzędną intencją tej pracy było prowadzenie walki w sferze światopoglądowej. We wnioskach końcowych wskazał, że nadrzędną intencją autorów stanowiła przede wszystkim próba ukazania kongresu eucharystycznego jako jednego z narzędzi Kościoła, które było wykorzystywane do poszerzania wpływów w społeczeństwie lub do zdobycia władzy/części władzy w państwie

dwóch poprzednich wizyt Ojca Świętego, do prowadzenia działań operacyjnych zmobilizowano szeregi funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Działania przyjęły charakter ogólnopolskiej, skoordynowanej akcji o kryptonimie „Zorza II”⁸. Celem miało być zapewnienie tzw. „ochrony operacyjnej”. W istocie większość działań funkcjonariuszy SB była ukierunkowana przeciwko uczestnikom spotkań z papieżem, których władze uznawały za przedstawicieli środowisk wrogich. Grupy te utożsamiano z członkami i sympatykami organizacji opozycji demokratycznej oraz zbiorowościami kontestującymi władzę w kraju sprawowaną przez PZPR.

Pionem wiodącym w realizacji założeń operacji „Zorza II” były struktury Departamentu IV⁹ MSW oraz podległe mu Wydziały IV SB Wojewódzkich

– zob. E. Nawrot, *Pierwszy Krajowy Kongres Eucharystyczny w ujęciu kultury laickiej*, „Saeculum Christianum”, nr 1, 1997, s. 71-83.

⁸ Więcej zob.: *Operacja „Zorza II”. Służba Bezpieczeństwa i Komitet Wojewódzki PZPR wobec wizyty Jana Pawła II w Trójmieście (czerwiec 1987)*, wstęp S. Cenckiewicz, M. Kruk, oprac. S. Cenckiewicz, A. Chmielecki, M. Kruk, M. Krzencessa-Trichet, P. Semków, P. Wójtowicz, Warszawa–Gdańsk 2008, s. 11-15.

⁹ Departament IV MSW – początkowo działania skierowane przeciwko kościołom i związkom wyznaniowym były realizowane przez Wydział V Departamentu V MBP (1945–1953), Departament XI MBP (1953–1954), Departament VI Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego (1954–1956) oraz Wydział V Departamentu III MSW (1956–1962). W czerwcu 1962 r. utworzono Departament IV MSW, którego funkcjonariusze mieli zwalczać tzw. wrogą działalność Kościoła katolickiego i związków wyznaniowych. W strukturach wojewódzkich „bezpieki” funkcjonowały Wydziały IV SB KW MO/WUSW. Na poziomie centralnym Departament IV tworzyły trzy wydziały (I-III). Pierwszy zajmował się kierownictwem Kościoła katolickiego w kraju – prymasem, biskupami, kuriami, księżmi oraz profesorami i wykładowcami uczelni katolickich i seminariów. Wydział II rozpracowywał Stowarzyszenie „PAX”, Polski Związek Katolicko-Społeczny, Zjednoczony Zespół Gospodarczy, Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych (ODiSS), Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne (ChSS) oraz szeroko pojęte środowisko katolików świeckich. Wydział III odpowiadał na sprawowanie kontroli operacyjnej nad przedstawicielami pozostałych związków wyznaniowych. W 1963 r. powołano jeszcze Wydział IV Departamentu IV MSW realizujący zadania o charakterze analitycznym i informacyjnym. W 1971 r. utworzono kolejny wydział – V, w którym zajmowano się inwigilacją zakonów, zgromadzeń, duszpasterstw akademickich, instytutów świeckich i parafii. W 1973 r. utworzono Samodzielną Grupę „D” w celu prowadzenia dezintegracji środowiska duchownych i katolików świeckich – za: Ł. Marek, *Wydział IV SB KW MO /WUSW w Katowicach (1962–1989). Struktura, kierownictwo, zakres działania*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, nr 1, 2003, s. 129-130; A. Reszke, *System szkoleniowy służb bezpieczeństwa w PRL na przykładzie Departamentu IV MSW (Zarys problemu)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, nr 18, 2020, s. 98-99. W czasie trwania III pielgrzymki Jana Pawła II do kraju naczelnikiem Wydziału IV SB WUSW w Kielcach był ppłk Stanisław Ryrak – zob. więcej: Stanisław Ryrak – *przebieg służby*, w: *Biuletyn Informacji Publicznej IPN – Katalog funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa*, źródło: <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/109301> [dostęp: 21.12.2022].

Urzędów Spraw Wewnętrznych. Działania w ramach operacji „Zorza II” podjęte przez funkcjonariuszy SB WUSW w Kielcach scharakteryzowała Marzena Grosicka¹⁰. Na podstawie poczynionych przez nią ustaleń wiemy, że w ramach akcji przeprowadzono około 160 rozmów z osobami zarejestrowanymi jako niejawne źródła informacji. Funkcjonariusze i pracownicy aparatu bezpieczeństwa państwa ponadto odwiedzili służbowo 156 świątyń i przygotowali dokumentację dotyczącą przebiegu ponad 240 nabożeństw. W wytworzonych materiałach znalazły się informacje na temat treści kazań, postaw księży oraz dane dotyczące reakcji wiernych¹¹. W okresie bezpośrednio poprzedzającym przybycie papieża do kraju (1–7 czerwca 1987 r.) funkcjonariusze SB w województwie kieleckim pozyskali 80 informacji od sieci agenturalnej, kolejnych 98 „informacji” zebrano na przestrzeni sześciu dni pobytu Ojca Świętego w Polsce¹².

Po rozpoczęciu pielgrzymki inwigilacja uległa intensyfikacji, poszerzono także paletę stosowanych szykan i nacisków. W tzw. zainteresowaniu operacyjnym znaleźli się działacze i sympatycy zdelegalizowanych struktur NSZZ „Solidarność”, NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych, członkowie Konfederacji Polski Niepodległej oraz innych organizacji podziemnych¹³. Środowiska te były penetrowane przez agenturę oraz przy wykorzystaniu rzeczowych źródeł informacji (np. podsłuchów czy niejawnego wglądu w korespondencję). W wyjazdach organizowanych na spotkania z Ojcem Świętym „służbowo” uczestniczyło nie mniej niż 38 tajnych współpracowników. Część z nich odwiedziła więcej niż jeden punkt pielgrzymki papieża¹⁴. SB nie tylko inwigilowała, jej funkcjonariu-

¹⁰ M. Grosicka, *Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski w materiałach kieleckiej Służby Bezpieczeństwa*, w: *Papieskie pielgrzymki w PRL*, red. W. Polak, J. Kufel, P. Ruchlewski, Gdańsk 2019.

¹¹ M. Grosicka, *Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski...*, s. 49.

¹² Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach, Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Kielcach, 014/1407, t. 1, Materiały o krypt. „Zorza II” dotyczące III pielgrzymki Jana Pawła II, Informacja dotycząca realizacji działań w ramach operacji „Zorza II”, Kielce, 16 VI 1987 r., s. 43.

¹³ W podsumowaniu operacji „Zorza II” sporządzonym przez kierownictwo Wydziału III SB WUSW w Kielcach wskazano: „należy stwierdzić, że działacze podziemia przygotowania do zaakcentowania swojej żywotności i obecności na uroczystościach z udziałem papieża czynili w sposób słabo zorganizowany i chaotyczny. Brak było faktycznego kierownictwa przygotowaniami, a inicjatywy wychodziły od członków b[yłego] szczebla średniego. Wykorzystanie osobowych źródeł informacji w połączeniu z techniką operacyjną funkcjonującą w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. »Ośmiornica« pozwoliły w zasadzie na pełne rozpoznanie planów i zamierzeń przeciwnika oraz w miarę skuteczne przeciwdziałanie” – zob. AIPN Ki, WUSW Kielce, 014/1407, t. 1, Materiały o krypt. „Zorza II” dotyczące III pielgrzymki Jana Pawła II, Ocena przebiegu pobytu papieża Jana Pawła II w obiektach i środowiskach ochraniających przez pion III, Kielce, 16 VI 1987 r., s. 28.

¹⁴ M. Grosicka, *Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski...*, s. 50-51.

sze podejmowali również działania bezpośrednie mające na celu np. paraliżowanie procesu organizowania się grup pielgrzymkowych, utrudnianie aktywnego uczestniczenia w Mszach św. oraz ograniczanie możliwości manifestowania haseł uznanych za wrogie wobec PRL¹⁵.

Potwierdzeniem tego był przebieg pierwszego dnia pielgrzymki Jana Pawła II w kraju. W dniu 8 czerwca 1987 r. funkcjonariusze SB w Kielcach dokonali rewizji w 11 mieszkaniach i 4 pojazdach. W jednym z mieszkań zarekwirowano materiały uznane za nielegalne: 4 transparenty z płótna z wymalowanymi hasłami: „Ojciec błogosław Ojczyźnie, by była niepodległa i wolna od komunizmu”, „Z krzyżem i siłą wiary ku wolnej i niepodległej Polsce – Solidarność”, „Z Tobą jesteśmy wolni”, „Polska ojczyzną wszystkich Polaków”, ponadto ulotki, czasopisma, wydawnictwa, farbę malarską, pędzle oraz znaczki „Solidarność”¹⁶. Dwa dni później – 10 czerwca 1987 r. Kolegium do spraw Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Kielc ukarało w trybie przyśpieszonym sześciu mężczyzn grzywnami w wysokości 50 000 zł (Janusz Cygan, Jerzy Spolita, Edward Tabor, Zbigniew Urban) oraz 40 000 zł (Zygmunt Pęksyk, Alfred Rutkowski). Całej szóstce zarzucano złamanie zapisów art. 52 § 1 pkt. 1 i 2 Kodeksu wykroczeń¹⁷.

Planujący obecność na jednej z papieskich Mszy św. musieli liczyć się z utrudnieniami poprzedzającymi sam wyjazd oraz kontrolami podczas dojazdu do miast goszczących papieża. W przypadku województwa kieleckiego przyjęto – zapewne ze względów logistycznych – że najlepszym miejscem spotkania z Ojcem Świętym będzie nieodległy Tarnów. Liczne grupy pielgrzymów z Kieleccyzny były obecne podczas słynnej Mszy św. na gdańskiej Zaspie, a także w Warszawie i Krakowie¹⁸. Wyjazd do Tarnowa został poprzedzony rewizją sześciu pociągów i 78 autokarów. Trochę inaczej wyglądały działania podjęte wobec udających się do Warszawy i Gdańska. Pociągi, autokary i auta prywatne były

¹⁵ AIPN Ki, WUSW Kielce, 014/1407, t. 1, Materiały o krypt. „Zorza II”..., s. 44.

¹⁶ Zob. AIPN Ki, WUSW Kielce, 018/270, t. 3, Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie, Meldunek 141/87, Kielce, 1987 r., s. 178-187. Dodać należy, że precyzyjne wytypowanie obiektów, w których działacze opozycji przechowywali transparenty, prasę, ulotki, przypinki i farbę, było ułatwione dzięki inwigilacji podziemia przez sieć agenturalną. W tym przypadku mowa o działalności dwóch tajnych współpracowników – zob. AIPN Ki, WUSW Kielce, 014/1407, t. 1, Materiały o krypt. „Zorza II” dotyczące III pielgrzymki Jana Pawła II, Ocena przebiegu pobytu papieża Jana Pawła II w obiektach i środowiskach ochraniających przez pion III, Kielce, 15 VI 1987 r., s. 27.

¹⁷ Właśc. Ustawa z dnia 20 V 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. 1971 nr 12 poz. 114).

¹⁸ Marzena Grosicka szacowała, że do Tarnowa przybyło około 40 000 - 41 500 mieszkańców województwa, w Warszawie około 5000, w Krakowie około 4000, w Częstochowie, Lublinie i Łodzi po 3000.

kontrolowane na różnych odcinkach trasy. Pielgrzymujący dwoma autokarami do Gdańska zostali zatrzymani w okolicach Grójca, tam poddano ich rewizji. Wyjazdy do Warszawy organizowane w dniach 13–14 czerwca poprzedziły rewizje 10 autokarów i 8 pociągów.

Analizując materiały archiwalne, zauważyć możemy, że działania operacyjne podjęte przez funkcjonariuszy SB w części zakończyły się „sukcesem”. Jednocześnie, jak zwykle bywa w przypadku procesów ogólnopolskich charakteryzujących się przy tym znaczną dynamiką, dużej części wiernych udało się zmanifestować swoje przywiązanie do wartości niepodległościowych i solidarnościowych. Nieliczne udokumentowane przypadki miały miejsce podczas Mszy św. zorganizowanej na gdańskiej Zaspie. To tam udało się Zygmunтови Pęksykowi rozwinąć transparent: „Duszpasterstwo Ludzi Pracy – Region Świętokrzyski Solidarności”. Ten sam zasłużony działacz niepodległościowy został ponadto oskarżony o inspirowanie czterech uczestników Mszy św. do rozwinięcia jeszcze jednego, niezwykle wymownego transparentu: „Zabrali nam wszystko po drodze – Solidarność Kielce”¹⁹.

2. Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach

Nieco mniej znanym elementem związanym z działalnością SB było prowadzenie prac analitycznych, także w czasie trwającej pielgrzymki. Od połowy lat 70. XX w. gromadzenie, analizowanie i opracowywanie materiałów operacyjnych SB prowadzono w sposób ciągły. W przypadku Komend Wojewódzkich MO, a od 1983 r. Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych zajmowały się tym Inspektoraty Analityczno-Informacyjne. Były to jednoosobowe komórki SB, które funkcjonowały przy zastępcach komendantów wojewódzkich MO do spraw SB (po 1983 r. przy zastępcach szefów WUSW do spraw SB)²⁰. W II połowie lat 80. XX w. zakres obowiązków starszych inspektorów obejmował: przygotowanie okresowych analiz pracy, sprawozdań i planów pracy SB, przygotowanie materiałów dla zastępcy szefa WUSW do spraw SB, przygotowanie tzw. informacji sygnalizacyjnych i sprawozdań okresowych dla władz politycznych i państwowych, wydawanie wewnętrznego biuletynu na temat prac

¹⁹ M. Grosicka, *Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski...*, s. 53.

²⁰ P. Piotrowski, *Struktury Służby Bezpieczeństwa MSW 1975–1990*, „Pamięć i Sprawiedliwość”, nr 2/1, 2003, s. 55; M. Zielonka, *Struktury Służby Bezpieczeństwa w województwie walbrzyskim w latach 1975–1990*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, nr 1, 2013, s. 84.

realizowanych przez SB, dokumentowanie narad i odpraw organizowanych przez zastępcę szefa WUSW do spraw SB²¹.

W KW MO/WUSW w Kielcach funkcję starszego inspektora sprawowało pięć osób²². W czerwcu 1987 r. – w czasie III pielgrzymki obowiązki te realizowała jedyna kobieta w tym gronie, mjr Jadwiga Krakowiak. Do służby w aparacie bezpieczeństwa państwa (MO/SB) została przyjęta w 1961 r. Początkowo pracowała w resortowym przedszkolu jako wychowawca. Była absolwentką szkoły średniej oraz dwuletniego Seminarium Nauczycielskiego. W trakcie służby w SB ukończyła studia na Wydziale Prawa i Administracji UJ w Krakowie. W 1964 r. rozpoczęła służbę w Wydziale Finansowym KW MO w Kielcach. Jednocześnie pracowała w Komitecie Zakładowym PZPR przy KW MO w Kielcach. W sierpniu 1975 r. rozpoczęła służbę jako inspektor Wydziału III SB KW MO w Kielcach. W listopadzie 1982 r. została awansowana na stanowisko kierownika. Do jej obowiązków należało wówczas „prowadzenie prac o charakterze analityczno-informacyjnym, prowadzenie dokumentacji funduszu operacyjnego oraz organizowanie szkolenia zawodowego”.

W listopadzie 1983 r. objęła stanowisko starszego inspektora Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach. W kwietniu 1988 r. została przeniesiona do Zespołu do spraw Analiz, Informacji i Prognozowania, który funkcjonował w ramach Wojewódzkiego Stanowiska Kierowania w Kielcach. W lutym 1988 r. została ponownie przeniesiona – tym razem do Wydziału Inspekcji. Zajmowała się kontrolą pracy komórek SB w województwie kieleckim. Funkcję starszego inspektora Zespołu do spraw SB Wydziału Inspekcji WUSW w Kielcach sprawowała do 1990 r. Służbę w „bezpiece” zakończyła w stopniu majora, w lipcu tego roku²³.

²¹ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy, Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Toruniu, 285/225, Zakresy działania i organizacji wydziałów KW MO/WUSW w Toruniu i jednostek podległych, Zakres działania Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego zastępcy szefa WUSW do spraw SB w Toruniu, Toruń, 4 VIII 1986 r., s. 37-38; Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku, Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Słupsku, 06/89, Materiały administracyjne i operacyjne, Zakres pracy Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Słupsku, Słupsk, 2 I 1976 r., s. 1-3.

²² W Komendzie Wojewódzkiej MO/Wojewódzkim Urzędzie Spraw Wewnętrznych w Kielcach funkcję starszych inspektorów Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego sprawowali kolejno: Jerzy Król (1975–1978), Waclaw Młynarczyk (1978–1980), Ryszard Nawrot (1980–1983), Jadwiga Krakowiak (1983–1988) oraz Krzysztof Ura (1988–1989). Zob. *Twarze kieleckiej bezpieki. Katalog wystawy*, oprac. M. Komaniecka, Kraków 2007, s. 58.

²³ AIPN Ki, WUSW Kielce, 01/3170, Akta osobowe funkcjonariusza dot. Jadwigi Krakowiak, c. Jana AIPN Ki, WUSW Kielce, 104/1, Kartoteka ewidencyjna funkcjonariuszy MO i SB

Zaprezentowane źródła archiwalne to dwa meldunki dzienne przygotowane w Inspektoracie Analityczno-Informacyjnym SB WUSW w Kielcach. Zawierają opisy sytuacji społecznej i politycznej w województwie kieleckim podczas pierwszego i ostatniego dnia papieskiej pielgrzymki (8 i 14 czerwca 1987 r.). Stanowią fragment obszerniejszej dokumentacji Inspektoratu, która przetrwała do czasów współczesnych²⁴. Najcenniejszym elementem tej spuścizny są meldunki dzienne powstałe w okresie od stycznia 1987 r. do lutego 1990 r.²⁵ Materiały te zostały zarchiwizowane w 18-tomowej jednostce archiwalnej o sygnaturze IPN Ki 018/270 zatytułowanej: „Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie”.

Wydaje się, że wykorzystanie meldunków w badaniach nad historią Kieleccyzny było dotychczas niewystarczające. Być może wynika to z faktu mniejszego zainteresowania procesami politycznymi, społecznymi i gospodarczymi zachodzącymi w województwie kieleckim w drugiej połowie lat 80. XX w.²⁶ Niniejszy artykuł ma na celu upowszechnienie informacji o tym ważnym fragmencie zasobu archiwalnego kieleckiej delegatury Instytutu Pamięci Narodowej. Autor

WUSW w Kielcach, Karta z kartoteki ewidencyjnej funkcjonariuszy MO i SB WUSW w Kielcach dot. Jadwigi Krakowiak; *Twarze kieleckiej bezpieki...*, s. 57-58.

²⁴ Znaczna część materiałów Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB KW MO/WUSW w Kielcach została w latach 80. XX w. wybrakowana (zniszczona). Wydaje się, że z perspektywy historyków szczególnie cenne były meldunki dzienne sporządzone w okresie poprzedzającym wprowadzenie stanu wojennego oraz opracowania powstałe po 13 grudnia. Dokumentacja z lat 1980–1981 r. została przekazana do Wydziału „C” KW MO w Kielcach w kwietniu 1984 r. Zbiór ten składał się m.in. ze 156 meldunków dziennych z 1980 r. oraz 509 meldunków z 1981 r. – zob. AIPN Ki, WUSW Kielce, 018/269, t. 7, Spis akt przekazanych, Spis akt przekazanych nr 338 do Wydziału „C” KW MO w Kielcach, Kielce, 13 IV 1983 r., s. 1-29.

²⁵ Meldunki dzienne z 1987 r. (nr 1-319) – IPN Ki, WUSW Kielce, 018/270, t. 1-6, Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie; meldunki dzienne z 1988 r. (nr 1-323) – tamże, 018/270, t. 7-12, Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie; meldunki dzienne z 1989 r. (1-310) – tamże, 018/270, t. 13-17, Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie; meldunki dzienne z 1990 r. (nr 1-90) – tamże, 018/270, t. 18, Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

²⁶ Z nowszych prac opisujących sytuację panującą w województwie kieleckim w dekadzie lat 80. XX w. wskazać należy: A. Nowocięń, *Ostatnie lata władzy Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kielcach (1988–1990)*, Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, sygn. 183 Dr. (2014), m.szynopsis.

na przykładzie wybranych meldunków podjął próbę ukazania przydatności tej dokumentacji w badaniach schyłkowego okresu PRL na Kielecczyźnie.

Pierwszy z prezentowanych dokumentów zawiera opis sytuacji panującej w województwie kieleckim 8 czerwca. Tego dnia w godzinach porannych Ojciec Święty przybył do Warszawy. Na płycie lotniska Okęcie został oficjalnie powitany przez władze partyjno-państwowe PRL oraz przedstawiciele Kościoła katolickiego. Kolejne punkty pobytu papieża tego dnia obejmowały spotkanie z siostrami zakonnymi w katedrze pw. św. Jana Chrzciciela, wizytę w siedzibie Prymasa Polski oraz oficjalne powitanie papieża w kraju. W godzinach wieczornych Jan Paweł II podczas Mszy w Kościele pw. Wszystkich Świętych otworzył II Krajowy Kongres Eucharystyczny.

Meldunek Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach opisujący sytuację w województwie kieleckim tego dnia został przesłany do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie o godzinie 22:50. Składał się z czterech charakterystyk opatrzonych podtytułami: „Ogólna sytuacja w województwie”, „Sytuacja w zakładach pracy”, „Inicjatywy i działania kleru rzymskokatolickiego”, „Inne wydarzenia”. W części pierwszej znalazły się ogólne informacje dotyczące nastrojów mieszkańców województwa oraz ewentualnych zmian wywołanych przybyciem do kraju papieża. W części drugiej, dotyczącej sytuacji w zakładach pracy, znalazły się informacje dotyczące sytuacji panującej w Zakładach Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach. Co ciekawe, były to informacje odnoszące się do spraw związanych z nieprawidłowym funkcjonowaniem przedsiębiorstwa (stan realizacji kontraktu). W części poświęconej Kościołowi znalazły się krótkie informacje opisujące przebieg nabożeństw oraz treść kazań wygłoszonych w Bazylice katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kielcach (7 czerwca 1987 r.), Kościele pw. Wszystkich Świętych w Starachowicach i Kościele pw. św. Józefa w Skarżysku-Kamiennej. W ostatniej części meldunku - „Inne wydarzenia” znalazły się informacje dotyczące przypadków odnalezienia przez funkcjonariuszy SB nielegalnych wydawnictw i ulotek.

Podobnie skonstruowany jest drugi z zaprezentowanych dokumentów. To meldunek opisujący sytuację panującą w województwie kieleckim w ostatnim dniu papieskiej pielgrzymki. W niedzielę 14 czerwca Jan Paweł II również przebywał w Warszawie. Zgodnie z przyjętym programem pielgrzymki odbył wówczas spotkanie z przedstawicielami społeczności żydowskiej, modlił się przy grobie ks. Jerzego Popiełuszki oraz rozmawiał z rodzicami męczennika. Na Placu Defilad odbyła się uroczysta Msza św. z udziałem papieża i dziesiątek tysięcy wierznych przybyłych z różnych stron Polski. Po jej zakończeniu Jan Paweł II powrócił do Rzymu.

W meldunku sporo miejsca poświęcono na zaprezentowanie opinii na temat spotkania papieża z Lechem Wałęsą i komentarzy dotyczących znaczenia odwiedzin grobu ks. Jerzego Popiełuszki. W meldunku z 14 czerwca zawarto również wstępne, ogólne oceny przebiegu pielgrzymki oraz przekazano dane liczbowe dotyczące przebiegu operacji „Zorza II”. Znacznie krótszy, ograniczony w zasadzie tylko do jednego akapitu był opis sytuacji panującej w Kościele katolickim oraz działań prowadzonych wobec lokalnych grup opozycyjnych.

Meldunki charakteryzują się skrótowością oraz prezentują obraz województwa z perspektywy zawężonej do optyki SB. Pomimo zastrzeżeń, prezentowany zbiór meldunków stanowi cenne źródło historyczne. Po pierwsze, decyduje o tym specyfika ich powstania – były to dokumenty opisujące sytuację na bieżąco. Meldunki stanowią zapis wydarzeń – dzień po dniu – na przestrzeni trzech lat. Powoduje to, że mamy do czynienia z wyjątkową spuścizną, ukazującą dynamikę i zmienność procesów zachodzących w województwie. Meldunki dzienne Inspektoratu posiadają także znaczną głębię informacyjną w zakresie faktografii i chronologii. W setkach zachowanych opracowań odnajdziemy szereg szczegółowych ocen sytuacji panujących wśród społeczności miast i wsi Kielecczyny, Kościoła, opozycji, zakładów pracy czy też grup społeczno-zawodowych. Meldunki zawierają wzmianki odnoszące się – nierzadko imiennie, do postaw prezentowanych przez duchownych czy też osoby zaangażowane w działalność opozycyjną.

Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach sporo mówią również o działalności aparatu bezpieczeństwa państwa. Zachowane zapiski stanowią bowiem świadectwo ukazujące obszary zainteresowania „bezpieki” oraz wskazujące na stopień inwigilacji jednostek i zbiorowości. Na zakończenie rozważań dotyczących treści meldunków podkreślić należy ich przydatność w badaniach nad historią społeczną regionu w okresie przed transformacją ustrojową. Meldunki stanowiąc mogą cenne źródła uzupełniające stan naszej wiedzy na temat jakości życia, nastrojów społecznych i sytuacji ekonomicznej mieszkańców Kielecczyny w drugiej połowie lat 80. XX w.

Jak wspomniano, meldunki dzienne Inspektoratu stanowią fragment zasobu archiwalnego Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach. Są udostępniane w postaci cyfrowej lub w postaci oryginałów w Czytelni Akt Jawnych Delegatury IPN w Kielcach, a także w czytelniach delegatur, oddziałów i centrali Instytutu Pamięci Narodowej.

Jednostka archiwalna o sygn. IPN Ki 018/270 składa się z osiemnastu tomów. Każdy z nich zawiera meldunki z określonego przedziału czasowego. Stan zachowania materiałów oceniam jako bardzo dobry. Akta są oprawione, a ich wartość nie jest zniszczona. Obecnie, w momencie dysponowania wysokiej jakości kopią cyfrową jednostki, oryginały w znacznie mniejszym stopniu narażone

są na ewentualne zniszczenia wynikające z udostępniania. Meldunki dzienne to maszynopisy z nielicznymi adnotacjami odręcznymi. Dopiski dotyczą głównie dat i godzin wysłania i odebrania meldunków oraz nazwisk funkcjonariuszy odpowiadających za ich szyfrowanie i przesyłanie. Głównie w tych fragmentach dokumentów możemy natrafić na trudności związane z ewentualnym ustaleniem np. prawidłowego brzmienia nazwiska funkcjonariusza SB. Generalnie treść meldunków nie sprawia problemów z odczytaniem. Tekst dokumentów został napisany językiem prostym i precyzyjnym, stąd też skala ingerencji i ewentualnych korekt jest niewielka. W zasadzie edytujący dokonał jedynie rozwinięcia części skrótów, imion i nazwisk. Działaniem bardziej pracochłonnym było opatrzenie tekstu przypisami wyjaśniającymi oraz biograficznymi, w których starano się zaprezentować aktualny stan badań nad tematyką poruszaną w źródłach.

Teksty źródłowe

Dokument 1

1987 czerwiec 8, Kielce – Meldunek 140/87 z WUSW w Kielcach do dyżurnego operacyjnego MSW

Tajne

Egz[emplarz] nr 2

L.dz. U-01/87

Szyfrogram wysłany nr 1826

Przyjęto [19]87-06-08, g[odzina] 22:50 [Grażyna] Baranowska²⁷

Zaszyfrowano [19]87-06-08, g[odzina] 20:40 [Jerzy] Kuta²⁸

²⁷ Grażyna Baranowska z d. Makowska - funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa państwa (SB). Ur. 1 II 1954 r. w Warszawie, c. Mariana i Henryki z d. Gutkowskiej. W drugiej połowie lat 70. XX w. podjęła starania o przyjęcie do pracy w MSW. W kwietniu 1976 r. została przyjęta na stanowisko telegrafistki w Wydziale I Biura „A” MSW. W 1978 r. przeniesiona na stanowisko referenta techniki operacyjnej w Biurze „A” MSW, 2 lata później awansowana na stanowisko starszego referenta techniki operacyjnej. W 1988 r. została przeniesiona do Wydziału V w Biurze „A” MSW - za: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, 003088/504, t. 1-2, Akta osobowe funkcjonariusza dot. Grażyny Baranowskiej z d. Makowskiej, c. Mariana.

²⁸ Jerzy Kuta - funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa państwa (SB), członek PZPR. Ur. 22 V 1952 r. w Kielcach, s. Piotra i Anny. W marcu 1977 r. przyjęty do służby w MO (KM MO Kielce). Od września 1978 r. referent operacyjny Wydziału do spraw Przestępstw Gospodarczych KM MO w Kielcach. Od kwietnia 1982 r. na stanowisku telegrafisty w Samo-

Meldunek nr 140/87

Ogólna sytuacja w województwie.

W dniu dzisiejszym sytuacja społeczno-polityczna na terenie województwa kieleckiego²⁹ kształtowała się pozytywnie. Nie odnotowano wydarzeń godzących w bezpieczeństwo i porządek publiczny bądź mogących wywołać nastroje niezadowolone i niepokoje społeczne. Zakłady produkcyjne i inne jednostki gospodarki uspołecznionej funkcjonowały bez zakłóceń.

Rozpoczęta w dniu dzisiejszym pielgrzymka Jana Pawła II w Ojczyźnie jest tematem dyskusji i komentarzy w różnych środowiskach społeczno-zawodowych. W pierwszych odnotowanych wypowiedziach podkreśla się doniosłość kolejnej wizyty papieża, która poza wymiarem religijnym ma również duże znaczenie w zakresie stosunków międzynarodowych. Oczekuje się, że zgodnie z zapowiedziami papież w swych wystąpieniach poruszy problematykę uczciwej i rzetelnej pracy oraz konieczność porozumienia i pojednania narodowego.

Zwraca się również uwagę na sam moment uroczystego powitania papieża na lotnisku w Warszawie³⁰. Pozytywnie ocenia się obecność tam członków najwyższych

dzielnej Sekcji „A” SB KW MO w Kielcach. W tym roku awansowany na stopień sierżanta MO, w 1986 r. na stopień sierżanta MO. W 1986 r. przeniesiony na stanowisko referenta techniki operacyjnej Samodzielnej Sekcji „A” SB WUSW w Kielcach. Zwolniony ze służby w lipcu 1990 r. Pozytywnie przeszedł weryfikację, kontynuował służbę w Policji – za: AIPN Ki, WUSW Kielce, 01/3257, Akta osobowe funkcjonariusza dot. Jerzego Kutę, s. Piotra.

²⁹ Województwo kieleckie – w latach 80. XX w. województwo miało powierzchnię ok. 9111 km² i liczyło około 1 100 000 mieszkańców. Największymi miastami były: Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna i Starachowice. Największymi zakładami pracy były: Huta im. Marcelego Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim, Odlewnia Żeliwa w Stąporkowie, Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatur Przemysłowych w Kielcach, Zakłady Metalowe „Mesko” w Skarżysku-Kamiennej, Fabryka Łożysk Toczących „Iskra” w Kielcach, Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach, Fabryka Samochodów Ciężarowych „Star” w Starachowicach, Zakłady Gipsowe „Dolina Nidy” w Gackach, Kieleckie Zakłady Przemysłu Wapienniczego „Miedzianka”, Zakłady Przemysłu Wapienniczego „Trzuskawica”, Cementownia w Nowinach – za: A. Nowocięń, *Ostatnie lata władzy Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kielcach (1988–1990)*, Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, sygn. 183 Dr. (2014), maszynopis, s. 134-149.

³⁰ Jan Paweł II przybył do Warszawy o godz. 10:45 samolotem włoskich linii lotniczych „Alitalia”. Na Okęciu papieża przywitani: gen. Wojciech Jaruzelski – przewodniczący Rady Państwa PRL, Zbigniew Messner – prezes Rady Ministrów, Kazimierz Barcikowski – współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu i Episkopatu, a także Roman Malinowski (marszałek Sejmu PRL), Marian Orzechowski (minister spraw zagranicznych), Władysław Loranc (kierownik Urzędu do spraw Wyznań) oraz Jerzy Kuberski, Tadeusz Młynczak, Zenon Komender, Jan Dobraczyński, Mieczysław Szostek i Jerzy Bolesławski. Natomiast z Ojcem Świętym przybyli do Polski: kard. Agostino Casaroli, abp Eduardo Martinez Somalo, abp Francesco Colasuonno, bp Dino Monduzzi, ks. Stanisław Dziwisz,

władz partyjno-państwowych. Wskazuje się na serdeczną i podniosłą atmosferę powitania oraz ciepły ton wystąpień mówców. Niektórzy rozmówcy dostrzegli w wystąpieniu prymasa J[ózefa] Glempa³¹ akcenty mówiące o sukcesach działalności kościoła i wymienia się przy tym fakt dużego rozmachu w budowie nowych kościołów oraz ekspansję wpływów ideologicznych kleru na młodzież.

Z treści przemówienia wygłoszonego przez gen. W[ojciecha] Jaruzelskiego³² dyskutanci wnioskuje, że nawiązanie stosunków dyplomatycznych między Polską a Watykanem³³ jest bliskie. Uważa się ponadto, że fakt wizyty papieża w Polsce będzie miał również duże znaczenie w przedsięwzięciach na rzecz rozbrojenia międzynarodowego i umocnienia pokoju, a także uregulowania innych problemów w stosunkach między państwami.

Pracownicy Zakładów Transportu Mięsnego w Kielcach w prowadzonych dyskusjach wypowiadają się, że od wyboru papieża każda jego wizyta w kraju wywołuje ożywienie wśród działaczy opozycji. Ich zdaniem do Gdańska wybiera się największa ilość działaczy byłej „Solidarności”, którzy liczą na spotkanie Jana Pawła II z L[echem] Wałęsą³⁴, dla którego jakoby przygotowano trybunę dla wygłoszenia przemówienia.

Sytuacja w zakładach pracy.

Wśród robotników z wydziałów produkcyjnych oraz pracowników kontroli jakości z Zakładów Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach³⁵

ks. Piero Marini, ks. Emery Kabongo, ks. Janusz Bolonek, ks. Emil Tscherrig, ks. Józef Kowalczyk, ks. Tadeusz Rakoczy, o. Roberto Tucci - za: „*Trwajcie...*”. *Trzecia pielgrzymka Jana Pawła II...*, s. 13.

³¹ Zob. m.in.: M. Kindziuk, *Kardynał Józef Glemp. Ostatni taki prymas*, Warszawa 2010; tenże, *Historyczne i polityczne aspekty komunikacji społecznej prymasa Józefa Glempa w okresie przełomu w latach 1981–1992*, Warszawa 2019.

³² Zob. J. Eisler, *Siedmiu wspańiałych. Poczet pierwszych sekretarzy KC PZPR*, Warszawa 2014, s. 383-453.

³³ Do odnowienia stosunków oficjalnych zerwanych przez Polskę z Watykanem w 1945 r. doszło dopiero w lipcu 1989 r. Wydarzenie to poprzedziły kilkuletnie negocjacje prowadzone przez przedstawicieli władz partyjno-państwowych, duchownych w kraju oraz dyplomację Stolicy Apostolskiej. Nuncjuszem apostolskim został ks. Józef Kowalczyk - zob. P. Kowal, *Koniec...*, s. 233-255.

³⁴ Jan Paweł II był na „prywatnym” spotkaniu z Lechem Wałęsą i członkami jego rodziny.

³⁵ Zakłady Chemiczne i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach – przedsiębiorstwo utworzone na podstawie decyzji Ministra Przemysłu Ciężkiego z 1951 r. Oficjalne otwarcie zakładu miało miejsce we wrześniu 1954 r. Uruchomiono wówczas Wydział Mechaniczny, ponadto w planach znajdowały się: Odlewnia, Kuźnia i Rurownia. W latach 1957–1958 oddano do użytku Kuźnię i Odlewnię, a w 1963 r. Rurownię. W 1964 r. wprowadzono nową nazwę przedsiębiorstwa: Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej. Z dekadzie lat 60. i 70. XX w. postępowała dalsza rozbudowa zakładu. Powstały kolejno: Wydział Aparatury Chemicznej, Tłocznia, Wydział Mechaniczny nr 2. W 1970 r. ukończono inwestycję

mają miejsce krytyczne komentarze na temat realizacji kontraktu zakładającego wykonanie pięciu urządzeń pomocniczych do reaktorów jądrowych produkowanych dla odbiorców bułgarskich. Do chwili obecnej wykonano częściowo tylko 2 szt[uki] tych elementów, co było możliwe głównie przy wykorzystaniu materiałów importowanych z Francji. Rozpoznanie wskazuje, że termin wykonania tych wyrobów nie zostanie dotrzymany w związku z brakiem blach o parametrach niezbędnych do produkcji tego typu urządzeń. Otrzymane dotychczas blachy z Huty „Batory” oraz Huty „Stalowa Wola” są zwracane z wymienionych powodów.

Niewyprodukowanie zakładanych ilości elementów do reaktorów narazi zakład na dodatkowe koszty z tytułu kar umownych. W dyskusjach z tym problemem związanych wskazuje się na brak orientacji zawierających tego rodzaju kontrakty o zakresie możliwości technologicznych zakładu produkującego i kooperantów, co – w ocenie rozmówców – prowadzi do nieopłacalności eksportu.

Inicjatywy i działania kleru rzymskokatolickiego.

W dniu 7 czerwca [1987 r.] o godz[inie] 19:00 w kieleckiej bazylice katedralnej³⁶ rozpoczęła się tradycyjna impreza w ramach duszpasterstwa ludzi pracy. Na wstępie zebrani wysłuchali koncertu organowego w wykonaniu artysty, którego przedstawiono jako profesora z Utrechtu³⁷ w Holandii, po czym duszpasterz ludzi pracy, wikariusz miejscowej parafii ks. Stanisław Mika³⁸ wygłosił religijną konferencję na temat: „Liturgia i Eucharystia w życiu kościoła”.

w Elektrociepłownię. Po transformacji ustrojowej na początku lat 90. XX w. zakład wielokrotnie przechodził reorganizację. Od 1991 r. funkcjonował jako spółka skarbu państwa, w 2001 r. przeprowadzono jego restrukturyzację – za: *Opis zespołu archiwalnego: Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach*, w: Aplikacja internetowa Archiwów Państwowych „Szukaj w Archiwach”, źródło: <http://bityl.pl/ZCtgy> [dostęp: 03.10.2022]; M. Smoręda, *Chemar ma 60 lat. Zobacz co dziś zostało z dawnej potęgi*, w: Portal internetowy dziennika „Echo Dnia”, źródło: <http://bityl.pl/1XSCh> [dostęp: 03.10.2022].

³⁶ Właśc. Bazylice katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kielcach.

³⁷ Nie ustalono danych wspomnianej osoby.

³⁸ ks. Stanisław Mika – ur. 7 X 1950 r. w m. Pojawie (ob. wieś w gminie Szczurowa w powiecie brzeskim, województwo małopolskie), s. Stanisława i Bronisławy z d. Wodka. Studiował w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie i w Kielcach (1976). W 1970 r. został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej – Jednostka Wojskowa nr 4446 „B” w Brzegu. Był inwigilowany przez SB. W latach 80. XX w. pełnił obowiązki wikarego w Bazylice katedralnej pw. NMP w Kielcach. W kwietniu 1985 r. został delegowany do posługi w duszpasterstwie harcerzy i ludzi pracy. W marcu 1987 r. w Wydziale IV WUSW w Kielcach zarejestrowana została sprawa operacyjnego sprawdzenia krypt. „Harcerz”, której celem miało być potwierdzenie informacji mówiących o głoszeniu przez ks. Stanisława Mikę kazań „godzących w podstawowe interesy PRL”. Dokumentowano treść głoszonych przez niego kazań oraz w sposób planowy działano na rzecz skompromitowania go w życiu publicznym. W grudniu 1987 r. sprawa została zakończona stwierdzeniem, że ks. Stanisław Mika nie prowadził działalności o charakterze antypaństwowym. Wydaje się jednak, że rze-

W dalszej części ks. St[aniśław] Mika odprawił bez kazania nabożeństwo w intencji trzeciej pielgrzymki Jana Pawła II do Ojczyzny oraz ofiar wydarzeń w Poznaniu, Radomiu i Ursusie³⁹. W czasie mszy [św.] wznoszono modły również za poległych górników⁴⁰. Po nabożeństwie odbył się apel jasnogórski. W uroczystości uczestniczyło około 700 osób, w tym 3-osobowa delegacja duszpasterstwa ludzi pracy z Jastrzębia[-Zdroju] w mundurach górniczych. W ogłoszeniach parafialnych poinformowano, że w godzinach popołudniowych w dniu 11 czerwca [1987 r.] delegacja duszpasterstwa ludzi pracy wyjeżdża dwoma autokarami do Gdańska. Proszono o zgłoszenie się chętnych, gdyż są jeszcze wolne miejsca.

W tym samym dniu o godz. 18:00 w kościele pw. Wszystkich Świętych w Starachowicach proboszcz Tadeusz Jędra⁴¹ odprawił nabożeństwo w intencji Ojczyzny.

czywistym powodem jej zamknięcia był wyjazd ks. Stanisława Miki do Rzymu w 1987 r. - za: AIPN, MSW, 003322/1, Kartoteka księży katolickich w układzie alfabetycznym prowadzona w latach 1963–1989 w Biurze „C” MSW, Karty z Kartoteki księży katolickich prowadzonej w latach 1963–1989 w Biurze „C” MSW dot. ks. Stanisława Miki; AIPN Kielce, WUSW Kielce, 0031/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Kielcach, Karta z kartoteki ogólnoinformacyjnej Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Kielcach dot. ks. Stanisława Miki; tamże, 004/1963, Teczka personalna kandydata na tajnego współpracownika dot. Stanisława Miki; tamże, 025/1411, Sprawa Operacyjnego Sprawdzenia krypt. „Harczerz” dotycząca ks. Stanisława Miki, s. Stanisława; Biuletyn Informacji Publicznej IPN, Katalog osób „rozpracowywanych”, Dane dot. ks. Stanisława Miki, źródło: <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/583309> [dostęp: 13.10.2022].

³⁹ Duchowny odwołał się do ofiar i osób poszkodowanych podczas tzw. polskich miesięcy: Czerwca 1956 r. i Czerwca 1976 r. Doszło wówczas do gwałtownego buntu robotników w Poznaniu (1956) oraz równie gwałtownych strajków robotniczych w Radomiu, Ursusie i Płocku (1976).

⁴⁰ Ofiary pacyfikacji KWK „Wujek” w Katowicach z 16 XII 1981 r. W wyniku akcji przeprowadzonej przez funkcjonariuszy ZOMO oraz żołnierzy Wojska Polskiego zginęło 9 górników, a 23 odniosło rany. Powodem podjęcia strajku okupacyjnego kopalni był postulat zwolnienia Jana Ludwiczaka - przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w KWK „Wujek” w Katowicach.

⁴¹ ks. Tadeusz Jędra - ur. 3 II 1923 r. w m. Brzustów, s. Tomasza i Wiktorii z d. Puzio. Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu. W latach 1952–1969 pełnił posługę kapłańską w parafiach w Radomiu (Borki, Glinice). Od 1969 r. pełnił obowiązki proboszcza w parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Rzecznowie. W czerwcu 1972 r. został pozyskany i zarejestrowany przez funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa państwa jako osobowe źródło informacji (kategoria: tajny współpracownik, ps. „Tadeusz”). We wrześniu 1973 r. w rozmowie z funkcjonariuszem SB odmówił dalszej współpracy z powodów politycznych. W styczniu 1974 r. zastępca komendanta Miejskiego i Powiatowego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Starachowicach złożył wniosek o zaniechanie dalszej współpracy. Wniosek przyjęto - za: AIPN, MSW, 003322/1, Kartoteka księży katolickich Biura „C” MSW, Karta z kartoteki księży katolickich Biura „C” MSW dot. ks. Tadeusza Jędry, s. Tomasza; Karta AIPN Ki, WUSW Kielce, 0031/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW w Kielcach, Karta z kartoteki ogólnoinformacyjnej

W kazaniu ksiądz spoza parafii (nazwisko w trakcie ustalania) omówił krótko wydarzenia zaistniałe w 1956 r. w Poznaniu oraz w Gdańsku, Ursusie i Radomiu stwierdzając, że była w nich nadzieja na lepsze jutro. Gdyby nie było tych wydarzeń „jedlibyśmy chleb z marmoladą”. Dalej podkreślił, że po latach 1980–[19]81 zapanowały w Ojczyźnie fałsz, obłuda, prześladowania i terror. Pozostałe fragmenty kazania zawierały treści religijne. Na zakończenie kaznodzieja odczytał treść ulotki rozpowszechnianej w Warszawie w 1968 r. i nawołującej do jedności w działaniu, pomocy w cierpieniach i biedzie oraz wytrwałości w oczekiwaniu na lepsze jutro. W nabożeństwie uczestniczyło około 600 osób. Negatywnych dekoracji bądź zachowań nie stwierdzono.

Również w dniu 7 czerwca [1987 r.] o godzinie 18:00 w kościele św. Józefa w Skarżysku-Kamiennej nabożeństwo w intencji Ojczyzny odprawił wikariusz miejscowej parafii N[ajświętszego] S[erca] J[ezusowego] ks. Marian Warzycki⁴². W kazaniu nawiązując do kolejnego przyjazdu papieża do Polski podkreślił, że pielgrzymka ta ma na celu podniesienie ducha w narodzie. Obecnie prześladowuje nas demoralizacja i ateizm, na usługach którego są środki masowego przekazu i robią one wszystko, by człowiekowi wyrwać wiarę. Podkreślił, że Jan Paweł II żąda od nas poprawy obyczajów, jest duchowym przywódcą i siłą narodu.

W czasie nabożeństwa wznoszono modły:

- za rządzących, by odstąpili od prześladowań, szykan, kłamstw, oszczerstw i obłudy, by sprawowali władzę w poszanowaniu praw,
- za braci Rosjan, Ukraińców i Czechów, by mogli bez obaw oddawać się Bogu,
- za księży katolickich wymordowanych w maju i czerwcu 1941 r. przez NKWD,
- za bohaterski naród afgański, by i on mógł zażywać sprawiedliwego pokoju i wolności.

WUSW w Kielcach dot. Tadeusza Jędry; tamże, 004/928, t. 1-2, Teczka personalna i teczka pracy tajnego współpracownika ps. „Tadeusz” dot. Tadeusza Jędry, s. Tomasz.

⁴² ks. Marian Warzycki - ur. 24 II 1943 r. w m. Wielowieś, s. Ludwika i Mieczysławy z d. Głuch. Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu (1966–1972). Posługę kapłańską rozpoczął w parafii w Krasnej, następnie w: Sandomierzu, Klimontowie, Siennie. Od 1984 r. w parafii Najświętszego Serca Jezusowego w Skarżysku-Kamiennej. W marcu 1987 r. Andrzej Stępień - funkcjonariusz RUSW w Skarżysku-Kamiennej przeprowadził z ks. Warzyckim rozmowę, celem której było uzyskanie zgody na rozpoczęcie niejawnej współpracy z SB. W marcu 1987 r. został zarejestrowany jako osobowe źródło informacji (kategoria: tajny współpracownik, ps. „Marian”). Do nawiązania współpracy został niejako zmuszony przez funkcjonariuszy SB groźbą ujawnienia informacji o charakterze obyczajowym. W lutym 1989 r. ks. Marian Warzycki został mianowany proboszczem w parafii pw. św. Andrzeja Boboli w Niemirowie - AIPN, MSW, 003322/1, Kartoteka księży katolickich Biura „C” MSW, Karta z kartoteki księży katolickich Biura „C” MSW dot. ks. Mariana Warzyckiego, s. Ludwika; AIPN Ki, WUSW Kielce, 0031/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW w Kielcach, Karta z kartoteki ogólnoinformacyjnej WUSW w Kielcach dot. ks. Mariana Warzyckiego; tamże, 004/4719, t. 1-2, Teczka personalna i teczka pracy tajnego współpracownika ps. „Marian” dot. Mariana Warzyckiego, s. Ludwika.

Na zakończenie mszy zabrał głos proboszcz ks. Tadeusz Stańkowski⁴³, który podkreślił, że chce zdementować pogłoski o zamachu na papieża. Jego zdaniem zamachu nie może być, nigdy nie zrobi tego żaden Polak. Dalej podkreślił, że mówi się w środkach przekazu o przygotowaniach „Solidarności”⁴⁴ do zakłóceń uroczystości. Według niego papieża wita cały naród, a „Solidarność” zawsze związana była z kościołem. W nabożeństwie uczestniczyło około 700 osób. Dekoracja obiektu religijna.

W dniu 7 czerwca [1987 r.] podczas porannej mszy [św.] w kościele parafialnym w Pińczowie w wygłoszonym kazaniu wikariusz ks. A[ndrzej] Orlikowski⁴⁵ stwierdził, że w związku z przyjazdem papieża do kraju miało nastąpić pojednanie kościoła z rządem, ale on tego nie widzi. Świadczyć o tym może podanie na początku

⁴³ ks. Tadeusz Stańkowski – ur. 14 XI 1927 r. w m. Nowa Wieś, s. Stanisława i Heleny z d. Czerwonka. Ukończył WSD w Sandomierzu, kontynuował naukę na KUL (Wydział Teologii). W 1952 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Od 1981 r. pełnił obowiązki proboszcza parafii pw. św. Józefa w Skarżysku-Kamiennej. W jednej z kartotek zapisano: „9.10.1981 r. Wydz[iał] IV KW MO Tarnobrzeg. Były tajny współpracownik zdjęty z ewidencji operacyjnej z powodu zmiany miejsca zamieszkania. Materiały znajdują się w archiwum Wydz[iału] »C« KW MO Tarnobrzeg nr I/887”; dalej: „1.02.1990 r. Mat[eriały] zniszczono – nie przedstawiały wartości operac[yjnej]” – za: AIPN, MSW, 003322/1, Kartoteka księży katolickich Biura „C” MSW, Karta z kartoteki księży katolickich Biura „C” MSW dot. Tadeusza Stańkowskiego, s. Stanisława; tamże, 2912/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna (odtworzeniowa) Biura „C” MSW, Karta z kartoteki ogólnoinformacyjnej (odtworzeniowej) Biura „C” MSW dot. ks. Tadeusza Stańkowskiego, s. Stanisława; Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie, Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Tarnobrzegu, 00340/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna i odtworzeniowa WUSW Tarnobrzeg, Karta z kartoteki ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej WUSW Tarnobrzeg dot. ks. Tadeusza Stańkowskiego, s. Stanisława.

⁴⁴ Sławomir Cenckiewicz i Marzena Kruk opisali przebieg wydarzeń po zakończeniu słynnej Mszy świętej na Zaspie w Gdańsku (12 VI 1987 r.). Pomimo masowości wydarzenia nie doszło wówczas do poważniejszych zamieszek. Część uczestników sformowała pochód, który był stopniowo rozbijany przez siły aparatu bezpieczeństwa. Zatrzymywano osoby biorące udział w manifestacji, częściej blokowano, zamykano trasę przemarszu. Funkcjonariusze użyli również siły fizycznej, „pałując” jedną z grup manifestantów protestujących poprzez siedzenie na ziemi. Łącznie w tym dniu zatrzymano w Gdańsku 55 osób, z czego 31 pochodziło spoza Trójmiasta – za: *Operacja „Zorza II”...*, s. 27.

⁴⁵ ks. Andrzej Orlikowski – ur. 12 II 1954 r. w Szczekocinach, s. Konstantego i Władysławy z d. Pałka. Ukończył WSD w Kielcach (1979), był również studentem KUL w Lublinie (1980). W maju 1979 r. uzyskał święcenia kapłańskie. Pełnił posługę w parafiach: św. Stanisława w Bodzentynie, Nawiedzenia NMP w Piekoszowie, św. Jana Apostoła w Pińczowie. Od września 1987 r. pełnił obowiązki wikariusza w parafiach: św. Stanisława w Tumlinie i Wniebowzięcia NMP w Olesznie. Obecnie proboszcz parafii pw. św. Wawrzyńca Diakona i Męczennika w Goszczy – zob. AIPN, MSW, 003322/1, Kartoteka księży katolickich Biura „C” MSW, Karta z kartoteki księży katolickich Biura „C” MSW dot. Andrzeja Orlikowskiego, s. Konstantego; AIPN Ki, WUSW Kielce, 0031/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW w Kielcach, Karta z kartoteki ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej WUSW w Kielcach dot. ks. Andrzeja Orlikowskiego, s. Konstantego.

maja [1987 r.] przez „Słowo Ludu”⁴⁶ informacji, że dzień 10 czerwca będzie dniem wolnym od pracy, tymczasem w dwa tygodnie później w tym samym dzienniku podano, że zwolnienie od pracy w tym dniu zależeć będzie od kierownictwa przedsiębiorstw. Powiedział również, że oglądamy w telewizji wystąpienia różnych generałów w mundurach i bez, lecz nie zawsze robią oni tak, jak mówią. Ponadto, ks. A[ndrzej] Orlikowski zwrócił uwagę wiernym na brak dekoracji na powitanie papieża mówiąc, że więcej ich było na powitanie delegacji z Winnicy.

W toku rozpoznania operacyjnego nie stwierdzono, by w dniu dzisiejszym kler organizował zbiorowe wyjazdy na powitanie papieża. Do Warszawy – poza biskupami – wyjechało indywidualnie kilku księży katolickich.

Inne wydarzenia.

W dniu 8 czerwca [1987 r.] w godzinach rannych we wsi Wielka Wieś⁴⁷ gm[ina] Książ Wielki na tablicy z nazwą miejscowości ujawniono napis o treści: „Komuna to h...”. W tym samym dniu w miejscowości Wielki Dół⁴⁸ gm[ina] Miechów na ścianie przystanku autobusowego stwierdzono napis: „Wojciech Jaruzelski to h...”. Wymienione napisy wykonane zostały przez wydrapanie ostrym narzędziem farby olejnej, jaką pomalowane były obiekty. Napisy zlikwidowano, zamalowując je, a Służba Bezpieczeństwa R[ejonowego] U[rzędu] S[praw] W[ewnętrzných] w Miechowie podjęła czynności zmierzające do ustalenia ich wykonawców.

W dniu dzisiejszym na terenie Kielc i Skarżyska-Kam[iennej] ujawniono rozrzuconych 527 egzemplarzy nielegalnego wydawnictwa pt. „Nurt” – Gazeta Ruchu »Solidarność« Regionu Świętokrzyskiego Kielce – Radom – Skarżyska-Kam[ienna] – Ostrowiec Św[iętokrzyski] – Starachowice nr 10 wydanie ulotkowe”.

Ponadto w Kielcach przejęto operacyjnie 450 szt. tego samego wydawnictwa. Treść pisma zawiera m.in. artykuły dot[yczące] wizyty papieża w Polsce, przemian dokonujących się w ZSRR oraz apel skierowany do funkcjonariuszy MO i nawołu-

⁴⁶ „Słowo Ludu” – najważniejsze pismo ukazujące się w województwie kieleckim w okresie Polski Ludowej. Dziennik został założony we wrześniu 1949 r., a pierwszy numer ukazał się w nakładzie około 35 000 egzemplarzy. Od 1966 r. do 1974 r. „Słowo Ludu” ukazywało się siedem razy w tygodniu. Pod koniec lat 70. XX w. średni nakład pisma wynosił około 145 000 egzemplarzy – zob.: M. Adamczyk, *Prasa Kieleccyzny w czterdziestoleciu Polski Ludowej (szkic historyczny)*, „Materiały Pomocnicze do Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej” t. 11, 1987, s. 37-52; także: M. Adamczyk, *Szkic historyczny mutacji kieleckiego „Słowa Ludu”*, „Studia Kieleckie”, nr 3, 1983, s. 101-109; E. Grygo, „Słowo Ludu” w ocenach wojewódzkich konferencji partyjnych posiedzeń i egzekutywy KW PZPR w Kielcach (1949–1959), „Zeszyty Naukowe Politechniki Świętokrzyskiej. Nauki Społeczno-Ekonomiczne”, nr 18, 1988, s. 121-138.

⁴⁷ Wielka Wieś – obecnie wieś w gminie Książ Wielki w powiecie miechowskim, województwo małopolskie.

⁴⁸ Wielki Dół – obecnie przysiółek w gminie Miechów w powiecie miechowskim, województwo małopolskie.

jący do niereagowania na akcje ulotkowe i odstępowanie od zatrzymań kolporterów ulotek. Czynności zmierzające do ustalenia miejsca druku, autorów i kolporterów ujawnionych materiałów propagandowych prowadzi Służba Bezpieczeństwa w Kielcach i Skarżysku-Kam[iennej].

Zastępca szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych ds. Służby Bezpieczeństwa w Kielcach
płk mgr E[dmund] Sikora⁴⁹

Źródło: AIPN Kielce, WUSW Kielce, 018/270, t. 3, Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie, 1987 r., oryginał, mps, s. 172-177.

Dokument 2

1987 czerwiec 14, Kielce – Meldunek 146/87 z WUSW w Kielcach do dyżurnego operacyjnego MSW

Tajne
Egz[emplarz] nr 2

L.dz. U-01/87
Szyfrogram wysłany nr 1887

⁴⁹ Edmund Sikora - funkcjonariusz SB. Ur. 7 XI 1934 r. w m. Wilków (pow. włoszczowski), s. Juliana i Marii. W 1948 r. wyjechał do Oleśnicy na Dolnym Śląsku. W 1954 r. złożył podanie o przyjęcie do Szkoły Oficerskiej MBP. W latach 1954–1955 był słuchaczem Szkoły Oficerskiej Urzędu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Czerwieńsku (Krajowy Ośrodek Szkolenia MBP w Czerwieńsku). Od sierpnia 1954 r. funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa państwa. Służył w WUdsBP w Zielonej Górze (1955–1957) i KW MO w Zielonej Górze (1957–1970). W 1970 r. powrócił na Kielecczyznę. Pełnił służbę w KW MO w Kielcach. Od 1 XI 1970 r. pełnił obowiązki zastępcy naczelnika Wydziału II SB KW MO w Kielcach, a od czerwca 1974 r. naczelnika Wydziału II SB KW MO w Kielcach. W okresie od 1 VI 1975 r. do 1 VIII 1983 r. pełnił obowiązki I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB, następnie I zastępcy szefa WUSW ds. SB (1 VIII 1983–1 VI 1988). Wielokrotnie odznaczony: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1976), Srebrny Krzyż Zasługi (1971), X lat w Służbie Narodu (1965), Medal XXX lecia PRL (1974), XX lat w Służbie Narodu (1974), Brązowa i Srebrna Odznaka „Za zasługi w ochronie porządku publicznego” (1974, 1976). W 1988 r. przeciwko płk. Edmundowi Sikorze prowadzone było śledztwo w sprawie utrzymywania przez niego „niepożądanych kontaktów”. Decyzją gen. Czesława Kiszczaka - ministra spraw wewnętrznych w marcu 1988 r. został zawieszony w czynnościach służbowych, a następnie odwołany. W dniu 15 IV 1989 r. został oficjalnie zwolniony ze służby - zob.: AIPN, MSW, 0604/1194, t. 1-3; Akta osobowe oraz akta postępowania dyscyplinarnego dot. Edmunda Sikory, s. Juliana; *Twarze kieleckiej bezpieki*. Wystawa, oprac. M. Komaniecka, wstęp W. Frazik, Kraków 2007, s. 55.

Przyjęto [19]87-06-14, g[odzina] 21:40 [Jan] Gniadkiewicz⁵⁰

Zaszyfrowano [19]87-06-14, g[odzina] 20:40 [Józef] Białoński⁵¹

[19]87-06-15

Meldunek nr 146/87

Ogólna sytuacja w województwie.

W ciągu minionej doby w województwie kieleckim nie zanotowano wydażeń, które mogłyby zagrozić bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu lub wywołać niepokoje społeczne.

Zakłady produkcyjne, komunikacyjne i usługi pracowały jak w każdą niedzielę. Aktualnie wśród ludności prowadzone są dyskusje podsumowujące wizytę papieża oraz spekulacje na temat korzyści, jakie z tej wizyty będzie miało państwo, jakie Kościół, a jakie opozycja.

Pracownicy Zakładu Przemysłu Dziewiarskiego „Rekord” w Jędrzejowie⁵² w rozmowach podkreślają, że doszło do 40-minutowego spotkania papieża

⁵⁰ Jan Adam Gniadkiewicz - funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa państwa. Urodzony 10 X 1940 r. w m. Kłodawa, s. Zygmunta i Kazimiery z d. Walczak. Od 1964 r. w organach bezpieczeństwa państwa. Służbę rozpoczął w KP MO w Grodzisku Mazowieckim. W 1966 r. wystąpił z pozytywnie rozpatrzonym wnioskiem o przeniesienie do Samodzielnej Sekcji „A” SB KW MO w Warszawie. W 1974 r. pracował jako szyfrant w Ambasadzie PRL w Waszyngtonie. Po powrocie do kraju kontynuował służbę w MSW jako starszy referent techniki operacyjnej Grupy „Z” Biura „A” MSW oraz starszy referent techniki operacyjnej Sekcji IV Wydziału I Biura „A” MSW. Od stycznia 1986 r. do stycznia 1987 r. ponownie przebywał za granicą, pracował jako szyfrant w przedstawicielstwie dyplomatycznym PRL w Kolonii. Po powrocie do kraju, w marcu 1987 r. został przeniesiony do Samodzielnej Sekcji „S” Biura „A” MSW (starszy referent techniki operacyjnej). W ostatnich latach, od maja 1988 r. służył w Wydziale I Biura „W” MSW. W styczniu 1989 r. złożył wniosek o wcześniejsze zwolnienie ze służby - za: AIPN, MSW, 2460/1, Kartoteka osobowa funkcjonariuszy i pracowników resortu spraw wewnętrznych, Karta z kartoteki osobowej funkcjonariuszy i pracowników resortu spraw wewnętrznych dot. Jana Gniadkiewicza, s. Zygmunta; AIPN, MSW, 0242/730, Akta osobowe dot. Jana Gniadkiewicza - funkcjonariusza aparatu bezpieczeństwa państwa.

⁵¹ Józef Białoński - funkcjonariusz MO, członek PZPR. Urodzony 29 VII 1957 r. w m. Górno, s. Piotra i Marianny z d. Foryś. Od listopada 1979 r. do października 1980 r. przebywał w Szkole Podoficerskiej MO im. Wiesława Ociepki w Słupsku. Służbę rozpoczął w Zmоторyzowanych Odwodach Milicji Obywatelskiej w Kielcach. W czerwcu 1981 r. został oddelegowany do służby w Samodzielnej Sekcji „A” KW MO w Kielcach. W 1987 r. pełnił obowiązki referenta techniki operacyjnej. W 1988 r. przeniesiony na stanowisko inspektora w Wydziale II (kontrwywiad) SB WUSW w Kielcach - zob. AIPN Ki, WUSW Kielce, 167/94, Akta osobowe dot. Józefa Białońskiego - funkcjonariusza aparatu bezpieczeństwa państwa.

⁵² Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Rekord” w Jędrzejowie - przedsiębiorstwo powstałe w 1967 r. na mocy zarządzenia ministra przemysłu lekkiego. Zakład wchodził w skład

z L[echem] Wałęsą i jego rodziną, którzy jakoby na miejsce spotkania mieli przybyć w asyście funkcjonariuszy milicji. Zdaniem dyskutujących spotkanie to oraz złożenie kwiatów pod pomnikiem stoczniovców, jak również prawdopodobne odwiedzenie grobu ks. J[erzego] Popiełuszki przyczyni się do zwiększonej aktywności w działaniach b[yłych] działaczy „Solidarności”, którzy być może będą dążyć do zalegalizowania swojej działalności.

Natomiast w odczuciu niektórych pracowników Przedsiębiorstwa Przemysłu Mięsnego w Kielcach spotkanie papieża z L[echem] Wałęsą oceniane jest jako dowartościowanie b[yłego] przywódcy „Solidarności” i świadczy o poparciu dla działalności opozycyjnej, jak również będzie miało wpływ na podtrzymanie w społeczeństwie idei i haseł głoszonych przez ten związek.

Pracownicy inżynieryjno-techniczni i administracyjni Fabryki Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach oraz Kieleckiej Fabryki Pomp „Białogon” swoje wypowiedzi sprowadzają do:

– stwierdzeń, że wystąpienia papieża zawierały zbyt dużo elementów politycznych, treści prowokujących, co ich zdaniem będzie miało odbicie w poczynaniach b[yłych] działaczy „Solidarności” i w aktualnie działających nielegalnych strukturach, szczególnie w okresie zbliżających się rocznic sierpniowych,

– obaw, że księża znani z wojowniczych kazań będą sobie poczynać jeszcze śmieiej, a liczba takich księży będzie wzrastać.

Ponadto w środowiskach tych wyrażane są opinie, że sprawozdania telewizyjne i radiowe są niepełne, bowiem nie pokazują stanu faktycznego, a w szczególności prezentowania się poszczególnych delegacji z diecezji, miast, jak również pełnych wypowiedzi papieża.

W środowiskach akademickich, nauczycielskim i służby zdrowia Kielc komentarze dotyczące wizyty papieża w Polsce sprowadzają się do następujących stwierdzeń:

– pomimo pewnych podtekstów politycznych wystąpienia papieża oceniane są jako pozytywne, gdyż nie zawierały jasno sprecyzowanych elementów popierających działalność opozycyjną, stąd też ta grupa ludzi jest zawiedziona przebiegiem wizyty,

– spotkania papieża z przedstawicielami inteligencji traktowane są jako próba wysondowania stosunku tych grup do prowadzonej przez Watykan polityki, co w perspektywie zmierza do umocnienia wpływu Kościoła w tych środowiskach,

– generalnie potępia się ekscesy w Krakowie i Gdańsku, jednakże ocenia się, że nie będą one miały istotnego wpływu na stosunku Państwo – Kościół. Uważa się,

Zjednoczenia Przemysłu Dziewiarskiego i Pończoszniczego w Łodzi. W skład Zakładów wchodziły Wydziały: Snowalni i Dziewiarni, Farbiarni, Konfekcji, Przygotowania Produkcji oraz jednostki pomocnicze: Ciepłownia, Rejonowe Laboratorium Warunków Środowiska Pracy i warsztaty. W 1980 r. w Zakładach „Rekord” w Jędrzejowie pracowało 1905 osób, z czego około 1580 robotników – za: *Opis zespołu archiwalnego: Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Rekord” w Jędrzejowie*, w: Aplikacja internetowa Archiwów Państwowych „Szukaj w Archiwach”, źródło: <https://linkd.pl/24mze> [dostęp: 23.01.2023].

że od władz w głównej mierze zależy, czy uzyskają poparcie dla Watykanu na arenie międzynarodowej w realizacji celów gospodarczych Polski,

– wystąpienie skierowane do włókniarek w Łodzi zrozumiane zostało, jakoby papież domagał się zwiększenia roli kobiety w wychowaniu dzieci, co koliduje z dążeniem władz do ograniczenia wydatków na urlopy wychowawcze.

Ponadto w środowisku nauczycieli i służby zdrowia z terenów wiejskich tematem komentarzy jest spotkanie Jana Pawła II z przedstawicielami młodego pokolenia w Gdańsku. Rozmówcy podkreślają, że stanowi ono wyraz jego nadziei i oczekiwań pokładanych w młodym pokoleniu, zwłaszcza wiążących się z przyszłością katolicyzmu w Polsce. Pozytywnie przy tym ocenia się jego wypowiedź w kwestii odpowiedzialności młodzieży za losy kraju. Wielu dyskutantów z aprobatą wyraża się na temat uroczystej oprawy pobytu papieża na Westerplatte.

W tym samym środowisku wyrażane są słowa potępienia dla prób zakłócenia przebiegu uroczystości z udziałem papieża w Krakowie i Gdańsku. Rozmówcy są zdania, że władze powinny zdecydowanie przeciwstawić się tego typu działaniom podejmowanym przez „nieodpowiedzialnych pijaczków i pseudodziałaczy politycznych”, którym „nie chce się pracować, lecz wojować”. Podkreśla się przy tym, że w ojczyźnie papież powinien być przyjęty szczególnie spokojnie i z szacunkiem, aby wytrącić Zachodowi oręż do antypolskiej i antypapieskiej propagandy. Według ocen dyskutujących nawet „wśród dzikusów przyjmowano papieża godnie, a my cywilizowani Polacy nie potrafimy tego uczynić”.

W dniach 13/14 czerwca 1987 r. Służba Bezpieczeństwa przeprowadziła na terenie województwa szereg działań operacyjno-prewencyjnych ukierunkowanych na niedopuszczenie do wyjazdów na uroczystości religijne w Warszawie grup i osób znanych z wrogich postaw, wywodzących się ze środowiska prosolidarnościowego, które mogły podjąć próby wywołania zakłóceń porządku. Poddano kontroli 10 autokarów i dokonano przeglądu 8 pociągów osobowych relacji: Kielce – Warszawa, Ostrowiec Św[iętokrzyski] – Warszawa, Skarżysko-Kam[ienna] – Warszawa. Nie ujawniono przy tym transparentów, flag, emblematów bądź innych materiałów propagandowych. W wyniku przeprowadzonych przedsięwzięć zatrzymano 6 osób, tj. w Skarżysku-Kam[iennej] – 5 i w Kielcach – 1. Przeprowadzono ponad 17 rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych⁵³, z tego w: Kielcach – 3, Skarżysku-Kam[iennej] – 4,

⁵³ Jedna z rozmów została przeprowadzona z ks. Stanisławem Miką, który miał wówczas zapewnić, że nie dopuści, aby w kierowanej przez niego grupie pielgrzymkowej znalazły się tzw. wrogie transparenty. Funkcjonariusze Wydziału IV SB WUSW w Kielcach podkreślali, że faktycznie w godzinach poprzedzających wyjazd wiernych do Gdańska duchowny ten apelował o pozostawienie w Kielcach wszelkich niereligijnych emblematów. Z drugiej strony wskazać należy trzech duchownych, którzy odmówili uczestnictwa w rozmowach na temat „przygotowań do pielgrzymki”. Swoją zgodę na podjęcie rozmów uzależnili od stanowiska biskupa diecezji kieleckiej. Tego rodzaju odpowiedź w każdym z trzech przypadków skutkowałą zarzuceniem przez funkcjonariuszy SB pomysłu organizacji spotkań

Końskich – 5, Starachowicach – 3 i Ostrowcu Św[iętokrzyskim] – 3. Z rozpoznania wynika, że na uroczystości do Warszawy z województwa kieleckiego udało się ogółem około 5 tys. wiernych, w tym 4,5 tys. pociągami i 0,5 tys. autokarami. Pielgrzymi wyjechali 10 autokarami i 8 pociągami.

Stwierdzono, że wśród wyjeżdżających było 15 księży. Ponadto, 50 innych duchownych wyjechało w dniu dzisiejszym indywidualnie, celem udzielenia posług religijnych podczas nabożeństwa odprawianego na Placu Defilad w Warszawie. Rozpoznanie wykazało również, że wśród wyjeżdżających na uroczystości pielgrzymów znajdowało się około 30 osób wywodzących się z b[yłego] aktywu „Solidarności”. W trakcie prowadzonej rozmowy profilaktyczno-ostrzegawczej z b[yłym] przewodniczącym Zarządu NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego, a obecnym przewodniczącym powstałej w 1986 r. Tymczasowej Rady „Solidarności” Regionu Świętokrzyskiego⁵⁴ M[arianem] Jaworskim, który oświadczył, że:

- milicja w Gdańsku interweniowała bezprawnie,
- nowe związki zawodowe składają się w większości z karierowiczów, którzy zawsze zapiszą się, byle utrzymać się przy władzy, choćby to była nawet partia faszystowska,
- chociaż w „Solidarności” również zdarzali się karierowicze, to jednak ruch ten był spontaniczny skupiający ok[oło] 10 mln ludzi,
- w Polsce, kraju wybitnie policyjnym ludzie są represjonowani, co musi się zmienić i każdy musi mieć prawo wypowiedzenia swoich poglądów.

Inicjatywy i działania kleru rzymskokatolickiego.

W dniu 13 czerwca [1987 r.] o godz. 18:00 w kościele parafialnym we Włoszczowie wikariusz ks. Edward Molenda⁵⁵ odprawił tradycyjne nabożeństwo w intencji Ojczyzny. W treści kazania i wystroju uroczystości nie stwierdzono negatywnych akcentów politycznych. W imprezie uczestniczyło około 200 osób.

- zob. AIPN Ki, WUSW Kielce, 014/1407, t. 1, Materiały o krypt. „Zorza II” dotyczące III pielgrzymki Jana Pawła II, Informacja dotycząca działań prowadzonych przez pion IV w ramach operacji „Zorza II”, Kielce, 16 VI 1987 r., s. 7-8, 11-12.

⁵⁴ Tymczasowa Rada „Solidarności” Regionu Świętokrzyskiego została utworzona w październiku 1986 r. Celem Rady było dążenie – także w perspektywie długofalowej do utworzenia ruchu społecznego, którego model działania miał nawiązywać do zapisów przyjętych w ramach tzw. porozumień sierpniowych (cztery porozumienia zawarte pomiędzy rządem PRL i komitetami strajkowymi w dniach od 30 VIII do 11 IX 1980). W 1988 r. Tymczasowa Rada została przekształcona w Regionalną Komisję Wykonawczą Regionu Świętokrzyskiego, a po ponownej rejestracji NSZZ „Solidarność” (17 IV 1989) w Tymczasowy Zarząd Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” – zob. *Relacja Mariana Jaworskiego*, w: *„Przeciw komunizm”. Relacje działaczy NSZZ „Solidarność” i innych organizacji opozycyjnych regionu świętokrzyskiego (1980–1989)*, oprac. M. Grosicka, K. Polit, R. Śmietanka-Kruszelnicki, Kielce–Kraków 2014, s. 148-206.

⁵⁵ ks. Edward Molenda – [nie ustalono].

W dniu dzisiejszym w kościołach województwa kieleckiego nabożeństwa odprawione zostały w godzinach rannych oraz południowych. W większości kościołów, z uwagi na telewizyjną transmisję mszy odprawianej na Placu Defilad w Warszawie, odwołano odprawiane zwykle w tym czasie nabożeństwa. W głoszonych kazaniach księża nawiązywali do tajemnicy Trójcy św., Kongresu Eucharystycznego oraz pobytu Jana Pawła II w kraju. Negatywnych wypowiedzi, dekoracji bądź zachowań wiernych nie stwierdzono. Frekwencja wiernych wahała się od kilkudziesięciu do około 700 osób.

Inne wydarzenia.

W dniu 14 czerwca [1987 r.] w godzinach rannych w Kielcach przy ul. Romu-
alda ujawniono 68 ulotek o treści:

- „Solidarność o wolność. Kielce 1987. Grupa N”;
- „Nie ma wolności bez Solidarności. Solidarność to wolność. Kielce 1987 r. Grupa N”.

Ulotki zostały wykonane niebieskim tuszem na białym kartonie techniką matrycową. Służba Bezpieczeństwa W[ojewódzkiego] U[rzędu] S[praw] W[ewnętrzných] podjęła czynności celem ustalenia wykonawców i kolporterów.

Zastępca szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych ds. Służby Bez-
pieczeństwa w Kielcach

płk mgr E[dmund] Sikora

Źródło: AIPN Kielce, WUSW Kielce, 018/270, t. 3, Meldunki dzienne Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego SB WUSW w Kielcach przesłane do Ministra Spraw Wewnętrznych w Warszawie, 1987 r., oryginał, mps, s. 213-217.

BIBLIOGRAFIA

Archiwalia

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy:
Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Toruniu

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku:
Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Słupsku

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach:
Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Kielcach

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie:
Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Tarnobrzegu

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie:
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie

Opracowania

- Adamczyk M., *Prasa Kielecczyny w czterdziestoleciu Polski Ludowej (szkic historyczny)*, „Materiały Pomocnicze do Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej”, t. 11, 1987.
- Adamczyk M., *Szkic historyczny mutacji kieleckiego „Słowa Ludu”*, „Studia Kieleckie”, nr 3, 1983.
- Dudek A., Gryz R., *Komuniści i Kościół w Polsce (1945–1989)*, Kraków 2006.
- Eisler J., *Siedmiu wspaniałych. Poczet pierwszych sekretarzy KC PZPR*, Warszawa 2014.
- Grosicka M., Śmietanka-Kruszelnicki R., „Zrodził nas sierpniowy bunt Robotników Wybrzeża”. *Region Świętokrzyski NSZZ „Solidarność” 1980–1981*, Kielce 2020.
- Grygo E., „Słowo Ludu” w ocenach wojewódzkich konferencji partyjnych posiedzeń i egzekutywy KW PZPR w Kielcach (1949–1959), „Zeszyty Naukowe Politechniki Świętokrzyskiej. Nauki Społeczno-Ekonomiczne”, nr 18, 1988.
- „Jestem z Wami”. *III pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, red. T. Jarzębowski, M. Łukasiewicz, Warszawa 1987.
- Kongresy eucharystyczne w Polsce i za granicą*, red. E. Pałyga, Warszawa 1987.
- Koperek S., *Polskie Kongresy Eucharystyczne*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, nr 4, 1986.
- Kowal P., *Koniec systemu władzy. Polityka ekipy gen. Wojciecha Jaruzelskiego w latach 1986–1989*, Warszawa 2012.
- Marek Ł., *Wydział IV SB KW MO /WUSW w Katowicach (1962–1989). Struktura, kierownictwo, zakres działania*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, nr 1, 2003.
- Nawrot E., *Pierwszy Krajowy Kongres Eucharystyczny w ujęciu kultury laickiej*, „Saeculum Christianum”, nr 1, 1997.
- Paczkowski A., *Wojna polsko-jaruzelska. Stan wojenny w Polsce 13 XII 1981 - 22 VII 1983*, Kraków 2006.
- Reszke A., *System szkoleniowy służb bezpieczeństwa w PRL na przykładzie Departamentu IV MSW (Zarys problemu)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, nr 18, 2020.
- Twarze kieleckiej bezpieki. Wystawa*, oprac. M. Komaniecka, wstęp W. Frazik, Kraków 2007.

Opracowania niepublikowane

- Nowocień A., *Ostatnie lata władzy Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kielcach (1988–1990)*, Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, sygn. 183 Dr. (2014), maszynopis.

Źródła opublikowane

- „Do końca ich umiłował”. *Jan Paweł II. Trzecia wizyta duszpasterska w Polsce 8–14 czerwca 1987 r.*, oprac. S. Dziwisz, J. Kowalczyk, T. Rakoczy, Watykan 1987.
- Operacja „Zorza II”*. *Służba Bezpieczeństwa i Komitet Wojewódzki PZPR wobec wizyty Jana Pawła II w Trójmieście (czerwiec 1987)*, wstęp S. Cenckiewicz, M. Kruk, oprac.

S. Cenckiewicz, A. Chmielecki, M. Kruk, M. Krzencessa-Trichet, P. Semków, P. Wójtowicz, Warszawa–Gdańsk 2008.

Po raz trzeci na ziemi ojczystej. Przemówienia, homilie, reportaże, refleksje, oprac. T. Karolak, Warszawa 1988.

„Przeciw komunie”. *Relacje działaczy NSZZ „Solidarność” i innych organizacji opozycyjnych regionu świętokrzyskiego (1980–1989)*, oprac. M. Grosicka, K. Polit, R. Śmietanka-Kruszelnicki, Kielce–Kraków 2014.

Raina P., *Wizyty Apostolskie Jana Pawła II w Polsce. Rozmowy przygotowawcze Watykan – PRL – Episkopat*, Warszawa 1997.

„Trwajcie...”. *Trzecia pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny. 8–14 czerwca 1987 r. Przemówienia i homilie*, oprac. A. Szafrąńska, Warszawa 1988.

Normatywy

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 I 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2021 poz. 177).

Ustawa z dnia 20 V 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. 1971 nr 12 poz. 114).

Pamiętniki, wspomnienia

Orszulik A., *Czas przełomu. Notatki z rozmów z władzami PRL w latach 1981–1989*, Warszawa–Ząbki 2006.

Netografia

Mika Stanisław (duchowny) – dane osoby rozpracowywanej, w: *Biuletyn Informacji Publicznej IPN – Katalog osób „rozpracowywanych”*, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/583309> [dostęp: 13.10.2022].

Opis zespołu archiwalnego: *Zakłady Przemysłu Dzierwiarskiego „Rekord” w Jędrzejowie*, w: Aplikacja internetowa Archiwów Państwowych „Szukaj w Archiwach”, <https://linkd.pl/24mze> [dostęp: 23.01.2023].

Opis zespołu archiwalnego: *Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach*, w: Aplikacja internetowa Archiwów Państwowych „Szukaj w Archiwach”, <http://bityl.pl/ZCtgy> [dostęp: 03.10.2022].

Ryrak Stanisław – przebieg służby, w: *Biuletyn Informacji Publicznej IPN – Katalog funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa*, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/109301> [dostęp: 21.12.2022].

Smoręda Marzena, *Chemar ma 60 lat. Zobacz co dziś zostało z dawnej potęgi*, w: Portal internetowy dziennika „Echo Dnia”, <http://bityl.pl/1XSCh> [dostęp: 03.10.2022].